अथ तैत्तिरीय-ब्राह्मणभाष्ये

द्वितीयकाण्डे पञ्चमप्रपाठके

प्रथमोऽनुवाकः ।

हरिः ॐ ।

यस्य निश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
निर्ममे तमहं वन्दे विद्यातीर्थमहेश्वरम् ॥ १ ॥
चतुर्थ उपहोमार्था मन्त्रा बहव ईरिताः ।
प्रपाठके पञ्चमेऽस्मिंस्तच्छेष उपवर्ण्यते ॥ २ ॥

तत्र प्रथमानुवाके प्रथमामृचमाह। "प्राणो रक्षति विश्वमेजत्। दूर्य्यो भूत्वा बहुधा बह्वनि। स इत्सर्व्वं व्यानशे" इति। योऽयं मुखनासिकावर्त्ती प्राणवायुः सोऽयं बहुधा भूत्वा प्राणापानादिवृत्तिभेदेनानेकप्रकारो भूत्वा बह्वनि जीवजातानि प्रति दूर्य्यः प्रेरकः सन् एजत् कम्पमानं जङ्गमरूपं जगत् रक्षति। स इत् स एव प्राणः सर्व्वं जगत् व्यानशे व्याप्तवान् ॥

अथ द्वितीयामाह। "यो देवो देवेषु विभूरन्तः। आवृदूदात् चेत्यध्वगहृषा। तमित् प्राणं मनसोपशिक्षत। अग्रं देवानामिदमत्तु नो हविः" इति। दीव्यन्तीति देवाः घ्राणचक्षुःश्रोत्रादयः। तेषु देवेषु मध्ये यो मुख्यो देवः प्राणः श्वासकर्त्ता सोऽयमन्तरावृदूदात् पुनः पुनरन्तर्बहिश्चावर्त्तमा-